

Lymfeknuter er verken kjertler eller glandler

SPRÅKSPALTEN

ERIK DISSEN

erik.dissen@medisin.uio.no

Erik Dissen er professor ved Seksjon for anatomi, Institutt for medisinske basalfag, Universitetet i Oslo.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

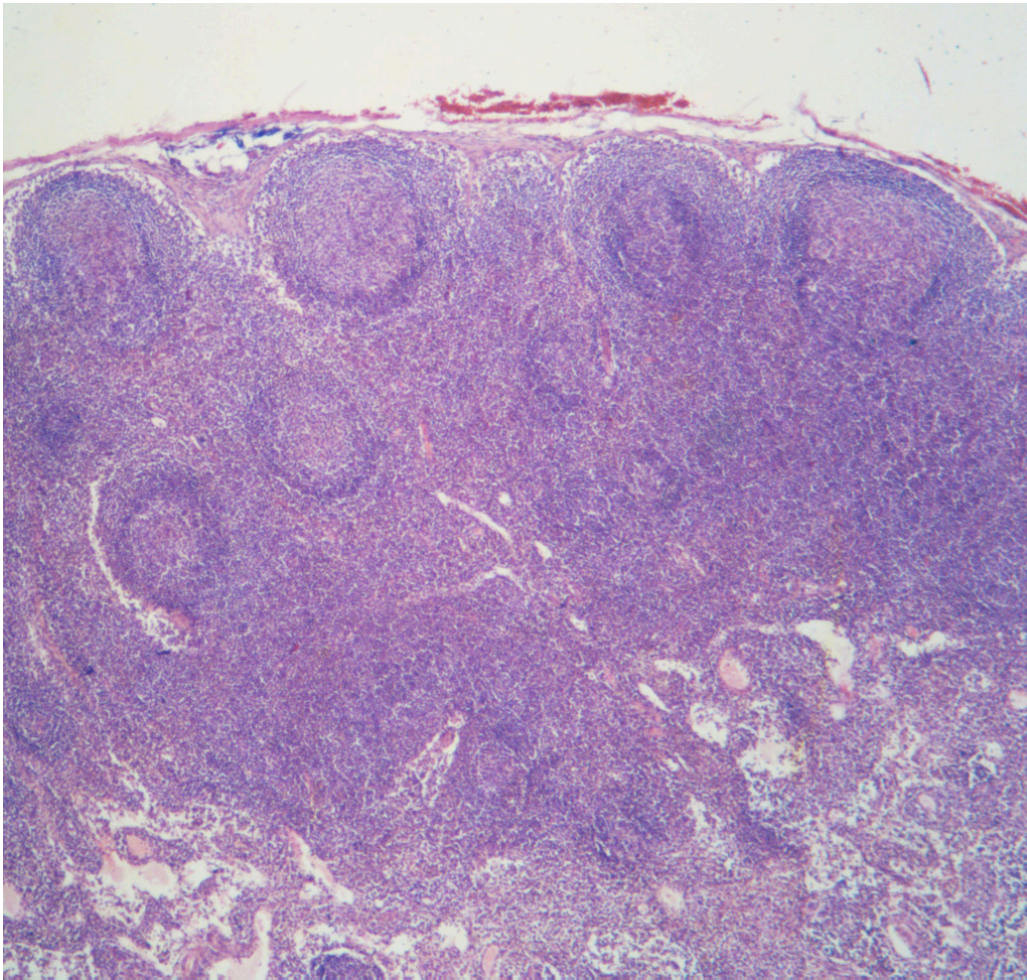
ERLEND HEM

Erlend Hem er instituttsjef ved Legeforskningsinstituttet, professor ved Universitetet i Oslo og leder av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Lymfeknuter kalles av og til for *kjertler* eller *glandler*, men disse uttrykkene er foreldet og bør ikke brukes.

Lymfeknute, utsnitt fra hematoksylin-eosin-farget preparat som fra toppen og nedover viser kapsel, cortex med follikler, paracortex og medulla. Foto: E. Dissen

Historisk har lymfeknuter blitt omtalt som lymfekjertler [\(1\)](#). I medisinen knytter vi imidlertid ordet *kjertel* til sekretoriske organer eller vevselementer. Lymfeknuter kan ikke sies å ha en sekretorisk funksjon. Det som skiller ut av signalstoffer eller cytokiner virker lokalt, enten autokrint eller parakrint. Termen *lymfekjertel* er derfor misvisende og bør avskaffes i norsk medisinsk nomenklatur.

Allerede i en lærebok i anatomi fra 1927 står det at lymfekjertler er et «uheldig navn» for lymfeknuter [\(1\)](#). Likevel brukes termen av og til fortsatt.

Glandel

En annen betegnelse for lymfeknuter har vært lymfeglandler [\(1\)](#). Det stammer fra *glandula*, «liten glans», som på latin kan bety eikenøtt. Det hadde altså opprinnelig en morfologisk beskrivende rolle, og *glandula* har vært tatt inn i anatomen for å beskrive små, runde eikenøttlignende organer, mens *glans* er forbeholdt deler av penis og klitoris.

Etymologisk er det altså ingen kobling mellom *glandula* og funksjonen sekresjon, og man kunne slik sett forsvare bruken av *glandel* om lymfeknuter. *Knute* er jo også langt på vei en morfologisk sammenligning, der *node* på engelsk (knutepunkt) ligger nærmere en korrekt anatomisk eller funksjonell

beskrivelse. Lymfeknuten er funksjonelt et knutepunkt der lymfocytter, makrofager, antigen og dendrittiske celler møtes. *Lymph node* er dermed en litt riktigere beskrivelse enn *lymfeknute*, men det vil neppe være hensiktsmessig å innføre *lymfeknutepunkt* på norsk.

I engelsk nomenklatur er det en nærmere kobling mellom *gland* og sekretorisk funksjon, og man kan fortsatt finne beskrivelser av *lymphatic glands*, men *lymph nodes* anses også på engelsk som mer korrekt [\(2\)](#).

Også termen glandel bør derfor avskaffes i norsk medisinsk nomenklatur. Begrunnelsen er primært at det er upresist, ettersom det henviser til lymfatiske glandler, men kun som en forenkling, og oversatt fra engelsk kan mistolkes som kjertler i en bredere betydning. Sekundært at det, gitt innslag fra engelsk, feilaktig antyder en sekretorisk funksjon.

Tilsvarende bør gamle betegnelser som Virchows kjertel og Sigmunds glandler omtales som Virchows lymfeknute og Sigmunds lymfeknuter [\(3, 4\)](#).

Glandelsvulst

Også termen glandelsvulst har lang tradisjon i norsk. Et søk i Nasjonalbibliotekets digitalbibliotek gir treff helt tilbake til 1860-årene, og et nettsøk viser at det fortsatt er i bruk, blant annet i en prioriteringsveileder fra Helsedirektoratet [\(5\)](#), på helsenorge.no [\(6\)](#) og i Legemiddelhandboka [\(7\)](#). Men også denne ordbruken er uheldig. I Tidsskriftets ordliste har man helt siden 1993 frarådet å bruke ordet glandelsvulst [\(8, 9\)](#).

Til ganske nylig ble imidlertid både medisinstudenter og ferske leger opplært i denne utdaterte ordbruken [\(10, 11\)](#). Mange av oss har lært den generelle pasientbeskrivelsen på rams: «Ingen ødemer, exanthemer, cyanose, icterus eller generell glandelsvulst» [\(10\)](#). I den nyeste utgaven av journalveilederen fra 2020 er glandelsvulst rettet til *forstørrede lymfeknuter* [\(12\)](#).

Lymfadenitt

Betennelse i lymfeknuter betegnes lymfadenitt. Dette har også røtter i omtalen av lymfeknuten som en kjertel (*aden* er en gresk parallell til *glandula*). Siden *-itis* kommer fra gresk, vil vanligvis det aktuelle organet også betegnes på gresk, slik som pankreatitt, dermatitt, hepatitt. Det er komplisert å erstatte lymfadenitt med en eventuell nydannet gresk ordkombinasjon. Termen er i utstrakt bruk i medisinen internasjonalt. Det fremstår derfor som fornuftig at den brukes som tidligere.

Konklusjon

Lymfeknuter har fra gammelt av gått under mange navn: kjertel, lymfekjertel,

glandel og lymfeglandel. Disse er misvisende og bør ikke lenger brukes.

REFERENCES

1. Schreiner KE, Schreiner A. Menneskeorganismen: lærebok for medisinske studerende og for lærere. Del 1. Oslo: Steenske Forlag, 1927: 146.
2. Haubrich WS. Medical meanings: a glossary of word origins. 2. utg. Philadelphia, PA: American College of Physicians, 2003: 138.
3. Holck P. Virchows kjertel. Store medisinske leksikon. https://sml.sn.no/Virchows_kjertel Lest 27.4.2024.
4. Holck P. Sigmunds glandler. Store medisinske leksikon. https://sml.sn.no/Sigmunds_glandler Lest 27.4.2024.
5. Helsedirektoratet. Glandelsvulst. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/prioriteringsveiledere/barnesykdommer/tilstander-for-barnesykdommer/glandelsvulst/glandelsvulst-veiledende-frist-8-uker> Lest 27.4.2024.
6. Helsenorge. Testikkelkreft. <https://www.helsenorge.no/sykdom/kreft/testikkelkreft/> Lest 27.4.2024.
7. Norsk legemiddelhåndbok. T1.8.3 Lymfogranuloma venereum. https://www.legemiddelhandboka.no/T1.8.3/Lymfogranuloma_venereum Lest 27.4.2024.
8. Skikk og bruk i Tidsskriftet: med ordliste og veiledning for manuskriptforfattere. Lysaker: Tidsskrift for den norske lægeforening, 1993.
9. Tidsskrift for Den norske legeforening. glandelsvulst. Ordliste. <https://tidsskriftet.no/annet/ordliste> Lest 27.4.2024.
10. Bendz B, Eilertsen AL, Aabakken L et al, red. Journal 1: om å skrive enda bedre medisinske journaler. 2. utg. Oslo: Universitetet i Oslo, 2005.
11. Aabakken L, Bendz B, red. Turnuslegeboka 2016. 6. utg. Oslo: Legeforlaget, 2016.
12. Bendz B, Eilertsen AL, Aabakken L et al, red. Journal 1: om å skrive enda bedre medisinske journaler. 3. utg. Oslo: Universitetet i Oslo, 2020.

Publisert: 20. januar 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0241
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 2. juli 2026.